

Project
LIFE08 ENV/GR/000553

*Αναφορά αποτίμησης της επίσκεψης στην περιφέρεια
της Τοσκάνης.*

Αθήνα, Απρίλιος 2011

Εργαστήριο Πρόληψης & Διαχείρισης Φυσικών Καταστροφών

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Project
LIFE08 ENV/GR/000553

Local Authorities for Forest Fire Prevention

*Περιληπτική αναφορά αποτίμησης της επίσκεψης στην περιφέρεια της
Τοσκάνης, στην Ιταλία, στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE ENV/000553/GR.*

Εργαστήριο Πρόληψης & Διαχείρισης Φυσικών Καταστροφών
Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	3
2. Καταγραφή των σημαντικότερων παρατηρήσεων.....	4
2.1 Εισαγωγή στη διαχείριση του κινδύνου πυρκαγιών σε επίπεδο Νομαρχίας	4
2.2 Λειτουργία των εθελοντικών οργανώσεων – Το παράδειγμα της ένωσης “Societa Publica Assistenza” με βάση το Rosignano.....	6
2.3 Λειτουργία των εθελοντικών οργανώσεων – Το παράδειγμα της ένωσης “La Rachetta” με βάση τη Φλωρεντία.	7
2.4 Ο ρόλος των δήμων – Η περίπτωση του δήμου του Rosignano και του Piombo	7
2.5 Ο ρόλος της Περιφέρειας της Τοσκάνης	8
2.6 Ο ρόλος της περιφέρειας στη διαχείριση των εναέριων μέσων.	9
2.7 Ο ρόλος της κεντρικής υπηρεσίας πολιτικής προστασίας	10
3. Σύγκριση με Ελλάδα - Κύρια Συμπεράσματα.....	11

1. Εισαγωγή

Η παρούσα αναφορά αποτελεί περιληπτική περιγραφή των σημαντικότερων παρατηρήσεων και συμπερασμάτων που προέκυψαν από την επίσκεψη στη Ιταλία και τη συνεργασία με την Περιφέρεια της Τοσκάνης, στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE ENV/000553/GR Forest Cities.

Ο φορείς οι οποίοι έλαβαν μέρος στην επίσκεψη από πλευράς του προγράμματος ήταν:

- η ΤΕΔΚΝΑ
- το Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Εργαστήριο Μελέτης και Διαχείρισης Φυσικών Καταστροφών)
- το Πολυτεχνείο Κρήτης
- ο Δήμος Ηλιούπολης (γραφείο Πολ. Προστασίας)
- ο Δήμος Σερρών (γραφείο Πολ. Προστασίας)
- ο Σύνδεσμος Προστασίας και Ανάπτυξης Υμηττού (ΣΠΑΥ)

Η συνεργασία έγινε με ένα σημαντικό αριθμό φορέων. Αναλυτικότερα τους:

- Νομαρχία του Λιβόρνο (η οποία είχε κύριο ρόλο στην οργάνωση της επίσκεψης, των συσκέψεων και της ενημέρωσης που έλαβαν χώρα)
- Η περιφέρεια της Τοσκάνης (συγκεκριμένα το επιχειρησιακό κέντρο της περιφέρειας)
- Ο Δήμος του Rosignano (γραφείο πολιτικής προστασίας)
- Ο Δήμος του Piombino (γραφείο πολιτικής προστασίας)
- Πέντε εθελοντικές οργανώσεις σημαντικότερες εκ των οποίων την “Societa Publica Assistenza–Rosignano Maritimo” με βάση το Rosignano, την “La Rachetta” με βάση την Φλωρεντία, την Mare e Monti με βάση το Piombino, και την AVELA με βάση το Piombino
- Το κέντρο επιχειρήσεων της Νομαρχίας του Λιβόρνο υπεύθυνο για δασικές πυρκαγιές
- Εκπρόσωποι της πυροσβεστικής υπηρεσίας της Νομαρχίας του Λιβόρνο και της Υπηρεσίας Περιβάλλοντικής Αστυνομίας
- Τη βάση ελικοπτέρων της Περιφέρειας της Τοσκάνης

Η επίσκεψη έγινε από τις 4/4/2011 μέχρι της 8/4/2011 εξ'ολοκλήρου στην περιφέρεια της Τοσκάνης στην Ιταλία.

2. Καταγραφή των σημαντικότερων παρατηρήσεων

Η επίσκεψη είχε ως κύριο αντικείμενο την ανταλλαγή εμπειριών και τη συζήτηση επί επιτυχημένων μεθοδολογιών και πρακτικών των δύο χωρών στον τομέα της διαχείρισης του κινδύνου πυρκαγιάς και του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης σε δράσεις πρόληψης και κατάσβεσης.

Η ανταλλαγή αυτή και η ανάλυση των πρακτικών της περιφέρειας της Τοσκάνης, της Νομαρχίας του Λιβόρνο αλλά και της Ιταλίας γενικότερα έγινε σε σειρά συσκέψεων που έλαβαν χώρα στις εγκαταστάσεις των ανωτέρω φορέων. Τόσο η Περιφέρεια της Τοσκάνης όσο και η Νομαρχία του Λιβόρνο αποτελούν, με βάση τα αποτελέσματά τους τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα επιτυχημένα μοντέλα. Παρακάτω ακολουθεί περιγραφή των κυριότερων στοιχείων και παρατηρήσεων που προέκυψαν από την ανάλυση αυτή.

2.1 Εισαγωγή στη διαχείριση του κινδύνου πυρκαγιών σε επίπεδο Νομαρχίας

Τα κυριότερα στοιχεία στην οργάνωση της πολιτικής προστασίας σε επίπεδο Νομαρχίας είναι τα εξής:

Το σύστημα έχει σαφή στοιχεία αποκέντρωσης, απονέμοντας σημαντικές δράσεις για την διαχείριση της πρόληψης και της πυρόσβεσης στις Νομαρχίες. Η δασοπροστασία έχει διαχωριστεί από τις υπόλοιπες πρακτικές της πολιτικής προστασίας τόσο σε νομικό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο. Παρόλα αυτά υπάρχει συνεργασία μεταξύ των φορέων και των δυνάμεων.

Σε επίπεδο Νομαρχίας το προσωπικό που ασχολείται μόνιμα με την δασοπροστασία είναι 2 άτομα. Από την άλλη πλευρά, ο αριθμός των εθελοντών είναι της τάξεως των 300 ατόμων (στην περίπτωση της Νομαρχίας Λιβόρνο) και της τάξης των 2000 στο σύνολο της Περιφέρειας (συνολικού πληθυσμού 4 εκατομμυρίων). Η κατανομή αυτή αποδίδει σημαντικό ρόλο στις εθελοντικές οργανώσεις οι οποίες αποτελούν αναντικατάστατο κομμάτι των επίγειων δυνάμεων.

Ο ρόλος της πυροσβεστικής εστιάζει περισσότερο στις πυρκαγιές σε κατασκευές και χορτολιβαδικές εκτάσεις χωρίς η υπηρεσία να πρωταγωνιστεί στην κατάσβεση των δασικών πυρκαγιών. Το πυροσβεστικό σώμα εμπλέκεται μόνο αν ζητηθεί η συνεισφορά του και είναι σαφές ότι δεν είναι ο βασικός φορέας στη διαχείριση των δασικών πυρκαγιών.

Σε ότι αφορά τις ιδιωτικές εκτάσεις και τις εκτάσεις που ανήκουν σε άλλους φορείς όπως είναι οι φορείς παροχής ενέργειας ή οι φορείς που έχουν σχέση με τις δημόσιες μεταφορές (π.χ. τρένα), υπεύθυνοι για τον καθαρισμό είναι οι ιδιοκτήτες των εκτάσεων αυτών.

Σε επίπεδο Νομαρχίας λειτουργεί **κέντρο επιχειρήσεων** με προσωπικό 2 - 3 ατόμων ανά βάρδια, το οποίο είναι εξοπλισμένο με υποδομές επικοινωνίας, χάρτες και υπολογιστές, ώστε να συντονίζει επιχειρήσεις πυρόσβεσης. Επικεφαλής του κέντρου είναι ένας υπάλληλος ενός Σώματος που καλείται «Αστυνομία Περιβάλλοντος», ο οποίος έχει και την κύρια ευθύνη για τις δράσεις του κέντρου. Η Περιβαλλοντική Αστυνομία υπάγεται στο υπουργείο Γεωργίας και Περιβάλλοντος και μέχρι πριν 10 χρόνια συμμετείχε στην κατάσβεση. Σήμερα έχει στην ευθύνη της την καταγραφή των καμένων εκτάσεων και την λεπτομερή ανακριτική διαδικασία για τα αίτια της φωτιάς στα οποία δίνεται μεγάλη έμφαση με τους υπαίτιους να οδηγούνται στην δικαιοσύνη. Το κέντρο διαχειρίζεται σώματα εθελοντών αλλά και μόνιμων υπαλλήλων του φορέα, οι οποίοι όμως είναι λιγότεροι από τους εθελοντές.

Το κέντρο επίσης αναλαμβάνει να ζητήσει βοήθεια από ανώτερους στην κλίμακα της διοίκησης οργανισμούς ή τη συμβολή εναέριων μέσων όταν χρειαστεί τη συνδρομή τους, καθώς η Νομαρχία δεν διαθέτει στόλο εναέριων μέσων. Τα ανώτερα κλιμάκια αφορούν την Περιφέρεια που διαθέτει κατά τους θερινούς μήνες στόλο 10 ελικοπτέρων και την Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας στη Ρώμη, η οποία στέλνει, μετά από αίτημα της Περιφέρειας, επιπλέον εναέρια μέσα, όπως καναντέρ και επιπλέον ελικόπτερα.

Τα κέντρα επιχειρήσεων των Νομαρχιών λειτουργούν από τις 08.00 το πρωί μέχρι τις 20.00 το βράδυ και μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες. Τις βραδινές ώρες (20.00 με 8.00), καθώς και τον υπόλοιπο χρόνο όπου το κέντρο της Νομαρχίας είναι κλειστό, οι καταστάσεις έκτακτης ανάγκης διαχειρίζονται από το κέντρο επιχειρήσεων της Περιφέρειας.

Όλες οι συνομιλίες στις ραδιοσυχνότητες καταγράφονται έτσι ώστε να είναι διαθέσιμες στον εισαγγελέα. Η Νομαρχία του Λιβόρνο έχει 20 Δήμους, με υπηρεσιακά σχέδια δράσης που καταρτίζονται πρώτα από τους Δήμους και μετά εντάσσονται στο γενικότερο σχεδιασμό της Νομαρχίας. Ο σχεδιασμός αυτός ενημερώνεται κάθε ημέρα με στοιχεία που διαφοροποιούνται και αναρτάται στο δίκτυο των υπηρεσιών χωρίς να είναι προσβάσιμο στο κοινό. Στο επιχειρησιακό κέντρο διατηρούνται παράρτηματα με χάρτες σε ψηφιακά δεδομένα (Τοπογραφικοί χάρτες 1:10.000, δασικές εκτάσεις, τύποι δασών και καύσιμη ύλη, σημεία υδροληψίας).

Στην Νομαρχία βασίζονται σε δυο κύριες αρχές για την αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών, στον άμεσο εντοπισμό του συμβάντος και την ταχεία δράση στο σημείο του συμβάντος. Ο άμεσος εντοπισμός βασίζεται σε σύστημα παρακολούθησης (monitoring), κυρίως από ανθρώπινο δυναμικό εθελοντών (σε πυροφυλάκια και περιπόλους). Παράλληλα το καλοκαίρι το σύστημα παρακολούθησης υποστηρίζεται επικουρικά και με τεχνικά μέσα και κυρίως με 4 κάμερες οπτικού πεδίου 15km, υψηλής ανάλυσης και εστίασης οι οποίες περιστρέφονται σε γωνία 360° σε 4 επιλεγμένα σημεία σε κορυφές λόφων.

Σε σχέση με τη διαχείριση δημοσιότητας προκύπτει ότι η εντολή της Περιφέρειας είναι να κρατούνται χαμηλοί τόνοι ώστε να μην δημιουργείται αντιπαλότητα και να μην προκαλείται το κοινό.

2.2 Λειτουργία των εθελοντικών οργανώσεων – Το παράδειγμα της ένωσης “Societa Publica Assistenza” με βάση το Rosignano.

Τα κύρια σημεία στη λειτουργία των εθελοντικών οργανώσεων και των πρακτικών που ακολουθούνται σε σχέση με τη συνεργασία τους με τα θεσμικά όργανα της Πολιτείας είναι τα εξής:

Οι εθελοντικές οργανώσεις έχουν σημαντική παράδοση στην Ιταλία η οποία σε βάθος χρόνου φτάνει και τα 150 χρόνια, από την εποχή δηλαδή που διαμορφώθηκε η ενιαία Ιταλία. Η ένωση Societa Publica Assistenza δημιουργήθηκε το 1905 ξεκινώντας από υπηρεσίες υγείας, ενώ εντάχθηκε σε θέματα δασοπροστασίας τα τελευταία 30 χρόνια. Η οργάνωση αριθμεί 15.000 μέλη τα οποία πληρώνουν ετήσια συνδρομή 10 ευρώ το χρόνο. Το προσωπικό των εθελοντών όμως είναι 200 άτομα εκ των οποίων περίπου 40 είναι πιο εξειδικευμένοι στις δασικές πυρκαγιές. Η διοίκηση της οργάνωσης αυτής, αλλά και άλλων, εκλέγεται από τη γενική συνέλευση των μελών.

Οι εθελοντικές οργανώσεις βρίσκονται σε υψηλή ετοιμότητα το καλοκαίρι, ενώ η συγκεκριμένη διατηρεί και τηλεφωνικό κέντρο 24ωρης λειτουργίας το οποίο δέχεται 40.000 κλήσεις ετησίως.

Οι εθελοντικές οργανώσεις διατηρούν μια πλειάδα πηγών εσόδων, όπως είναι οι Δήμοι, οι Νομαρχίες και τα μέλη τους. Οι εθελοντές όμως (το προσωπικό) δεν πληρώνονται καθώς κάτι τέτοιο αποτρέπεται από το νομικό πλαίσιο της κάθε Περιφέρειας. Παράλληλα, η εκπαίδευσή τους καλύπτεται από την Περιφέρεια, ενώ τους παρέχονται και ιατρικές εξετάσεις από τους Δήμους. Ο εξοπλισμός του προσωπικού καθορίζεται από κοινού με την Περιφέρεια, ώστε να διασφαλίζονται οι προδιαγραφές του.

Στην περιοχή της Τοσκάνης η δυναμικότητα των εθελοντικών οργανώσεων στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην παράδοση και την ιστορικότητα του θεσμού, ο οποίος αποτελεί ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της κοινωνικής αλληλεγγύης μέρος της οποίας είναι και η πολιτική προστασία. Συνέπεια της παράδοσης αυτής είναι η πλειοψηφία των δήμων να διατηρεί συνεργασία με τουλάχιστον μία εθελοντική οργάνωση, γεγονός που εξοικονομεί σημαντικούς πόρους από τη δημόσια διοίκηση. Τα καθήκοντα των εθελοντικών οργανώσεων γενικά είναι καταγεγραμμένα σε μνημόνια συνεργασίας με το Δήμο και την Περιφέρεια.

Οι εθελοντικές οργανώσεις χρησιμοποιούν μέσα πυρόσβεσης (μονάδες εδάφους), επιχειρώντας κυρίως με μικρής δυναμικότητας αλλά ευέλικτα μέσα και στοχεύοντας στην γρήγορη επέμβαση σε περίπτωση πυρκαγιάς. Παράλληλα τα μέσα που διατηρούν (για παράδειγμα η ανωτέρω οργάνωση διατηρεί 4 οχήματα) κάνουν περιπολίες στις περιοχές αυξημένου κινδύνου.

Η εκπαίδευση στην περίπτωση των εθελοντικών οργανώσεων γίνεται με ευθύνη της Περιφέρειας με σκοπό να τηρηθούν οι προδιαγραφές. Ο τρόπος αυτός εκπαίδευσης και οι υψηλές προδιαγραφές στις οποίες διατηρούνται οι

εθελοντικές οργανώσεις είναι σημαντικές καθώς το νομικό πλαίσιο θεωρεί τους εθελοντές ισάξια ικανούς με τους κρατικούς υπαλλήλους.

Τόσο σε επίπεδο Δήμου όσο και σε επίπεδο Νομαρχίας οι εθελοντικές οργανώσεις αριθμούν περισσότερα μέλη από τον αριθμό των υπαλλήλων των συγκεκριμένων υπηρεσιών. Η ομαλή συνεργασία διασφαλίζεται από τη σύνταξη μνημονίων συνεργασίας μεταξύ των οργανώσεων από τη μία πλευρά και των Δήμων και των Νομαρχιών από την άλλη.

2.3 Λειτουργία των εθελοντικών οργανώσεων – Το παράδειγμα της ένωσης “La Rachedta” με βάση τη Φλωρεντία.

Η ένωση “La Rachedta” είναι ένα παράδειγμα δυναμικής οργάνωσης με ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην δασοπροστασία μεταξύ των δώδεκα αντίστοιχων οργανώσεων περιφερειακής κλίμακας. Διατηρεί σημαντικό αριθμό εθελοντών (1200 μέλη), με 24 παραρτήματα στην Τοσκάνη και έχει στο δυναμικό της 95 οχήματα.

Το παράρτημα Φλωρεντίας (στο οποίο πραγματοποιήθηκε η σύσκεψη) αριθμεί 120 μέλη, περισσότερα από 10 οχήματα, εγκαταστάσεις για εστίαση και τηλεπικοινωνίες, πύργο παρατήρησης, κινητό κέντρο επιχειρήσεων και συνεργείο / μηχανουργείο για να καλύπτει τις ανάγκες των οχημάτων της.

Η οργάνωση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην πρόληψη και στην κατάσβεση πυρκαγιών έχοντας υψηλού βαθμού εκπαίδευση (η οποία γίνεται σύμφωνα με τις προδιαγραφές της περιφέρειας) και τη δυνατότητα να παρέμβει σε τοπικές πυρκαγιές.

2.4 Ο ρόλος των Δήμων – Η περίπτωση των Δήμων του Rosignano και του Piombino

Μια από τις σημαντικές υποχρεώσεις των Δήμων είναι η συντήρηση των υποδομών (όπως π.χ. τα υδροστόμια) και η ενημέρωση των φορέων που τα χρησιμοποιούν, για την καλή λειτουργία τους. Επιπρόσθετα, οι δήμοι αναλαμβάνουν να κάνουν περιορισμένους καθαρισμούς εκατέρωθεν του δημοτικού οδικού δικτύου.

Μια από τις αρμοδιότητες των Δήμων είναι η καταγραφή των ιστορικών πυρκαγιών και η σύνθεση χαρτών με σκοπό την χωρική αποτύπωση των καμένων εκτάσεων του παρελθόντος στις οποίες, με βάση το νομικό πλαίσιο, απαγορεύεται η δόμηση για διάστημα 15 ετών.

Σε επίπεδο Δήμων, ιδιαίτερη σημασία έχει η συμμετοχή εθελοντικών οργανώσεων, οι οποίες αποτελούν τη βάση του συστήματος πρόληψης, του συστήματος εντοπισμού και της πρώτης επέμβασης σε πιθανές πυρκαγιές. Κατά τη διάρκεια της κατάσβεσης η πρώτη επέμβαση γίνεται από εθελοντές. Ακολούθως αν η πυρκαγιά αναπτυχθεί, αποστέλλεται ένας εξειδικευμένος υπάλληλος ο οποίος αναλαμβάνει το συντονισμό.

Σε ότι αφορά το Rosignano, ο Δήμος (όπως και η πλειοψηφία των Δήμων) διατηρεί γραφείο περιβάλλοντος στο οποίο ανήκει η πολιτική προστασία. Το γραφείο αυτό ασχολείται με όλα τα ζητήματα πολιτικής προστασίας χωρίς να έχει το διαχωρισμό που υπάρχει σε επίπεδο Νομαρχίας ή Περιφέρειας. Ο διαχωρισμός μεταξύ δασοπροστασίας και πολιτικής προστασίας δεν υφίσταται με βάση το νομικό πλαίσιο στους Δήμους. Ο υπεύθυνος πολιτικής προστασίας του Δήμου παρόλα αυτά δεν είναι ειδικός του αντικειμένου (χαρακτηριστικό που ομοιάζει με τον Ελληνικό χώρο), ενώ παράλληλα έχει και άλλες περιβαλλοντικές αρμοδιότητες στον Δήμο. Ο Δήμος του Rosignano χρησιμοποιεί μόνο εθελοντές για την κατάσβεση των πυρκαγιών, καθώς δεν διαθέτει προσωπικό.

Σε ότι αφορά το Riombino, το προσωπικό του Δήμου σε επίπεδο πολιτικής προστασίας αποτελείται από 15 άτομα τα οποία μαζί με εθελοντές κάνουν περιπολίες και χρησιμοποιούν πύργους παρατήρησης για τον γρήγορο εντοπισμό πυρκαγιάς. Η χρήση προσωπικού του Δήμου αποτελεί μάλλον την εξαίρεση στην Περιφέρεια της Τοσκάνης. Συγκεκριμένα στο Δήμο του Riombino το γραφείο πολιτικής προστασίας έχει ξεκινήσει τη λειτουργία του από το 1970. Επιπρόσθετα, στο συγκεκριμένο Δήμο, στις δράσεις πολιτικής προστασίας εμπλέκονται και δύο ιδιωτικοί φορείς οι οποίοι μισθώνονται για το λόγο αυτό από τον δήμο.

Οι εθελοντικές οργανώσεις αριθμούν περίπου 60 ενεργά μέλη και διατηρούν περίπου 4 φορές περισσότερο δυναμικό από το δήμο.

Ο Δήμος χρηματοδοτεί τις οργανώσεις αυτές από δικά του κονδύλια αλλά και από χρήματα της Νομαρχίας. Το ετήσιο κονδύλιο για τις οργανώσεις είναι στο Δήμο του Riombino της τάξεως των 33.000 ευρώ. Παράλληλα στον εξοπλισμό των εθελοντικών οργανώσεων συνεισφέρει σημαντικά και η Περιφέρεια. Σε ότι αφορά τις αρμοδιότητες του Δήμου αυτές αφορούν: την κατάρτιση του σχεδίου δράσης, την συνεργασία και κυρίως την υποστήριξη και τον εφοδιασμό των εθελοντών κατά την πυρόσβεση (Logistics), την καταγραφή, την αποκατάσταση και τον έλεγχο των πυρόπληκτων περιοχών. Σε επίπεδο πρόληψης στο συγκεκριμένο Δήμο υπάρχουν 3 πυροφυλάκια και διεξάγονται περιπολίες.

Σε σχέση με τον καθαρισμό των ιδιωτικών εκτάσεων σε επίπεδο Δήμων, διαπιστώνεται πρόβλημα καθώς το νομικό πλαίσιο δεν είναι επαρκές για την αποτελεσματική επέμβαση των Δήμων στις εκτάσεις αυτές και τον καθαρισμό τους.

2.5 Ο ρόλος της Περιφέρειας

Η Περιφέρεια είναι οργανωτικά μια βαθμίδα κάτω από την κεντρική υπηρεσία πολιτικής προστασίας της χώρας. Οι Περιφέρειες διατηρούν κέντρο επιχειρήσεων πολιτικής προστασίας το οποίο λειτουργεί όλο το 24ωρο και στελεχώνεται από 3 άτομα: ένας προϊστάμενος, ένα μέλος της πολιτικής

προστασίας της Περιφέρειας ή του Σώματος Αστυνομίας Περιβάλλοντος και ένας από το Πυροσβεστικό σώμα.

Στην περιφέρεια της Τοσκάνης το 2010 καταγράφηκαν 600 πυρκαγιές το 80% των οποίων σβήστηκε σε λιγότερο από ώρα, το 10% εντός 2 ωρών και το 5-8% εντός 6 ωρών (αποκλειστικά με τους μηχανισμούς της Περιφέρειας). Το 2010 ήταν επίσης μια πετυχημένη χρονιά, καθώς η μεγαλύτερη πυρκαγιά έκαψε μόλις 400 στρέμματα. Το συντονιστικό κέντρο της Περιφέρειας διαχειρίζεται τα ελικόπτερα και είναι αρμόδιο να ζητά από τις κεντρικές υπηρεσίες πολιτικής προστασίας περισσότερα μέσα ή προσωπικό, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο.

Μια από τις λίγες υπηρεσίες η οποία δεν έχει αποκεντρωθεί από την Περιφέρεια, ώστε η ευθύνη να βαρύνει τους Δήμους ή τις Νομαρχίες, είναι η εκπαίδευση των εθελοντών και των υπαλλήλων των ΟΤΑ.

Η πρόσβαση στις δασικές εκτάσεις για το ευρύ κοινό είναι ελεύθερη όλο το χρόνο. Βέβαια από 1 Ιουλίου μέχρι 31 Αυγούστου απαγορεύεται η καύση χόρτων. Μέσα στη δασική έκταση απαγορεύεται το άναμα φωτιάς καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Η διαχείριση των υποδομών γίνεται με ένα ΓΣΠ το οποίο επικαιροποιείται με βάση τις πληροφορίες που στέλνουν οι Δήμοι, από την Περιφέρεια.

Στην Ιταλία υπάρχουν περιφέρειες δύο ταχυτήτων καθώς ορισμένες δεν έχουν αναπτύξει δυνατότητα διαχείρισης των πυρκαγιών με δικά τους μέσα και ευρεία χρήση εθελοντών, ενώ δεν διατηρούν πλήρως εξοπλισμένα κέντρα επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα να βασίζονται σε μέσα και δυναμικό της κεντρικής κυβέρνησης με βασικότερο το ρόλο της Πυροσβεστικής υπηρεσίας στις δασικές εκτάσεις. Οι περισσότερες (17 από τις 20) διατηρούν κατά κανόνα πολύ υψηλότερο αριθμό πυροσβεστών και κλιμάκια με μεγαλύτερο αριθμό επιθεωρητών περιβάλλοντος. Η πρακτική αυτή ομοιάζει περισσότερο με το ελληνικό μοντέλο καθώς οι περισσότεροι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης δεν έχουν φτάσει στο επιθυμητό επίπεδο ωρίμανσης.

2.6 Ο ρόλος της Περιφέρειας στη διαχείριση των εναέριων μέσων.

Η Περιφέρεια είναι ο μόνος οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης ο οποίος διαχειρίζεται συστηματικά σημαντικό στόλο εναέριων μέσων (ελικοπτέρων).

Η Περιφέρεια της Τοσκάνης χρησιμοποιεί 2 ελικόπτερα καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου τα οποία έχει στην διάθεσή της μέσω μίσθωσης μακράς διάρκειας. Ο στόλος αυξομειώνεται ανάλογα με την εποχή, φτάνοντας έως και τα 10 ελικόπτερα τον Ιούλιο και τον Αύγουστο.

Τα εναέρια αυτά μέσα έχουν την δυνατότητα μεταφοράς περίπου 1 κυβικού νερού ανά ρίψη, στοχεύοντας περισσότερο στη στρατηγική των περισσότερων ρίψεων ανά λεπτό. Επιπρόσθετα ο στόλος είναι διασπαρμένος ώστε να μπορεί το πρώτο ελικόπτερο να επέμβει σε λιγότερο από 10 λεπτά.

Το γεγονός αυτό σε συνάρτηση με τα 400 σημεία υδροληψίας στην έκταση της Περιφέρειας δίνει την δυνατότητα στο κάθε ελικόπτερο να επιχειρεί στο συμβάν της πυρκαγιάς κατά μέσο όρο κάθε 4 λεπτά.

Ευθύνη της υπηρεσίας που διαχειρίζεται τα ελικόπτερα είναι η κατάρτιση χαρτών με τα σημεία υδροληψίας τους. Η συντήρηση των υποδομών αυτών όμως αποτελεί ευθύνη των δήμων, οι οποίοι είναι υποχρεωμένοι να ενημερώνουν για την κατάσταση λειτουργίας τους.

2.7 Ο ρόλος της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας

Η Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας υπάγεται στον πρωθυπουργό (και όχι στο Δημοσίως Τάξης, όπως στην Ελλάδα) και ρυθμίζει κυρίως τα εναέρια μέσα (αεροπλάνα). Κατά τα άλλα ο συντονισμός γίνεται από την Περιφέρεια, η οποία έχει δικά της 10 ελικόπτερα αλλά με ιδιώτες πιλότους. Στις 3 αυτές περιφέρειες η Γραμματεία πολιτικής προστασίας από την Ρώμη δεν συντονίζει αλλά απλώς ασκεί επικουρικό ρόλο και τους προμηθεύει με υλικό και κυρίως εναέρια μέσα. Στις υπόλοιπες περιφέρειες όμως η κεντρική διοίκηση αναλαμβάνει το βασικό ρόλο. Τέλος, σε αυτές τις 3 επεμβαίνει όταν κινδυνεύουν κατοικημένες περιοχές ή υπάρχουν απώλειες ζωών. Οι δυνάμεις του στρατού δεν χρησιμοποιούνται και δεν έχουν επέμβει τα τελευταία 20 χρόνια.

Η κεντρική υπηρεσία πολιτικής προστασίας έχει στην κατοχή της επιπρόσθετα εναέρια μέσα (Canadair, Ελικόπτερα Ericsson κ.α.) τα οποία διαθέτει στις περιφέρειες, οι οποίες όμως διατηρούν το συντονισμό στις περισσότερες περιπτώσεις.

Η χρηματοδότηση της κεντρικής διοίκησης στις περιφέρειες γίνεται με έναν αλγόριθμο (που βασίζεται στην δασοκάλυψη κάθε περιφέρειας και στο κόστος των υποδομών και των εργαζομένων που επωμίζεται η κεντρική εξουσία) που αναγνωρίζει ότι η κεντρική διοίκηση ξοδεύει περισσότερα λεφτά στις Περιφέρειες που δεν έχουν αναπτύξει ακόμα τα δικά τους ολοκληρωμένα συστήματα. Επειδή οι τελευταίες στοιχίζουν περισσότερο στο κράτος, η κεντρική κυβέρνηση τους δίνει και μικρότερα ποσά, έτσι ώστε να μην δημιουργεί αντικίνητρα στις Περιφέρειες που ζητούν να λειτουργήσουν μόνες τους.

3. Σύγκριση με Ελλάδα - Κύρια Συμπεράσματα

Το μοντέλο που ακολουθείται στην Ιταλία είναι περίπλοκο γιατί υπεισέρχονται πολλά διαφορετικά μέρη, ενώ δεν εκτελείται ομοιόμορφα σε όλο το εύρος της Ιταλικής επικράτειας. Μεταξύ του Ιταλικού μοντέλου και του Ελληνικού πλαισίου παρατηρούνται ορισμένες ομοιότητες οι οποίες έχουν να κάνουν με την τάση που υπάρχει για αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων (π.χ ο νόμος 3013/2002 στην Ελλάδα δίνει αρμοδιότητες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση). Παράλληλα το νομικό πλαίσιο και των δύο χωρών υποστηρίζει την συμμετοχή των εθελοντών (ο νόμος 3013/2002 εισάγει για πρώτη φορά τον υποστηρικτικό ρόλο των εθελοντικών οργανώσεων με τη λειτουργία μητρώου εθελοντών) αν και διαπιστώνεται ότι στις δύο περιπτώσεις η τοπική αυτοδιοίκηση δεν έχει απεξαρτηθεί από τη βοήθεια της κεντρικής κυβέρνησης. Από την άλλη πλευρά παρατηρήθηκαν διαφορές μεταξύ των δύο χωρών οι οποίες αφορούν ορισμένες σημαντικές παραμέτρους του συστήματος δασοπροστασίας. Για παράδειγμα, το Ιταλικό σύστημα βασίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό στις επίγειες δυνάμεις και λιγότερο στα εναέρια μέσα, δημιουργώντας έτσι μια διαφορετική αναλογία «επίγεια προς εναέρια μέσα» από ότι στον Ελληνικό χώρο. Επιπρόσθετα οι εθελοντές θεωρούνται ισάξιοι με τους κρατικούς υπαλλήλους σε ότι αφορά το νόμο και την εκπαίδευσή τους γεγονός που σε συνδυασμό με τον μεγάλο αριθμό και την παράδοσή τους τους καθτά τη βάση του συστήματος πρόληψης και πυρόσβεσης. Αντίθετα, στον Ελληνικό χώρο χρησιμοποιούνται μόνο επικουρικά.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθούν και τρεις σημαντικές διαφορές που αφορούν: α) τον μεγάλο αριθμό εμπρησμών και δη οργανωμένων στον Ελλαδικό χώρο, β) το σημαντικά μεγαλύτερο συνολικό αριθμό πυρκαγιών, γ) τις διαφορετικές κλιματικές συνθήκες και τα διαφορετικά είδη βλάστησης. Αυτές οι τρεις διαφορές και κυρίως το θέμα των εμπρησμών στην Ελλάδα διαφοροποιεί σημαντικά τους τρόπους και τα μέσα αντιμετώπισης και πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπ' όψη στις τυχόν συγκρίσεις με την Ελλάδα.

Μεταξύ των κυριότερων συμπερασμάτων της ανάλυσης που έγινε είναι η καταγραφή ορισμένων πρακτικών και μεθοδολογιών που παρουσιάζουν θετικά στοιχεία ως προς τη μείωση του κινδύνου πυρκαγιών. Οι πρακτικές αυτές είναι:

1. Ο αυξημένος ρόλος των εθελοντικών οργανώσεων με αξιοποίησή τους σε τέτοιο βαθμό ώστε να αποτελέσουν τη βάση του συστήματος πρόληψης και κατάσβεσης. Οι εθελοντικές οργανώσεις έχουν το πλεονέκτημα ότι βρίσκονται κοντά στο σημείο πυρκαγιάς γιατί επιχειρούν πλησίον της κατοικίας τους και έχουν πλήρη γνώση ως προς την προσβασιμότητα και την γεωμορφολογική δομή της περιοχής παράγοντες που είναι πολύ σημαντικοί για την κατάσβεση.
2. Η αυξημένη χρηματοδότηση που χορηγείται στις εθελοντικές οργανώσεις, η οποία φτάνει στην Περιφέρεια της Τοσκάνης τα 12 εκατ. Ευρώ.

3. Η εκπαίδευση των εθελοντών και των δημοσίων λειτουργών που επανδρώνουν τα κέντρα επιχειρήσεων πραγματοποιείται μέσω εξειδικευμένων σεμιναρίων που πραγματοποιούνται και επιβλέπονται από την Περιφέρεια.
4. Ανάπτυξη των σχεδίων δράσης με εκκίνηση από τους Δήμους, στη συνέχεια τις Νομαρχίες και ακολούθως την Περιφέρεια. Το σύστημα ανάπτυξης τους ξεκινά δηλαδή από τα κατώτερα οργανωτικά επίπεδα, στα σχέδια των οποίων βασίζεται ο σχεδιασμός από τα ανώτερα κλιμάκια διοίκησης.
5. Υπάρχει στην πράξη συμφωνία των φορέων διαφορετικών επιπέδων στην κατανομή των αρμοδιοτήτων. Με αυτό τον τρόπο αποφεύγονται συγχύσεις για το ρόλο του κάθε ενός σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης.
6. Η αποκέντρωση πολλών δραστηριοτήτων, όπως η εκπόνηση σχεδίων δράσης, η ανάπτυξη συνεργασιών με εθελοντικές οργανώσεις, η ανάπτυξη και λειτουργία κέντρων επιχειρήσεων. Η κυριότερη δραστηριότητα η οποία εκπονείται μόνο από την Περιφέρεια είναι η εκπαίδευση επαγγελματιών και εθελοντών από κέντρα εκπαίδευσης της περιφέρειας ώστε να διατηρούνται οι επιθυμητές προδιαγραφές.
7. Δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην ομαλή συνεργασία των φορέων και την καλή επικοινωνία μεταξύ εθελοντικών οργανώσεων και κρατικών υπηρεσιών. Η ποιότητα της συνεργασίας καθορίζει, κατά την Ιταλική εμπειρία, σε μεγάλο βαθμό την απόδοση του συστήματος.
8. Δίνεται έμφαση στην ευαισθητοποίηση του πληθυσμού (με κύριες καμπάνιες στα σχολεία, ενώ τα τελευταία χρόνια ενημερώνεται κατάλληλα και ο τουριστικός πληθυσμός).
9. Εκλείπουν τα κίνητρα για εμπρησμούς. Υπάρχει πλήρες κτηματολόγιο, ενώ μετά από πυρκαγιές απαγορεύεται η δόμηση στις πυρόπληκτες περιοχές για τα επόμενα 15 χρόνια.
10. Δίνεται μεγάλη έμφαση στην λεπτομερή εξακρίβωση των στοιχείων που αφορούν τα αίτια της πυρκαγιάς μέσω λεπτομερούς ανακριτικής διαδικασίας υπό την Περιβαλλοντική Αστυνομία, η οποία στέλνει στον εισαγγελέα τους τυχόν υπαίτιους, ενώ παράλληλα δίνεται και μεγάλη έμφαση στην δημοσιοποίηση των ποινών τους, γεγονός που λειτουργεί θετικά στο θέμα της πρόληψης.
11. Σε επίπεδο Νομαρχίας και Περιφέρειας ο νόμος διαχωρίζει τις δασικές πυρκαγιές από την υπόλοιπη πολιτική προστασία.
12. Η κεντρική κυβέρνηση έχει μεταφέρει στις Περιφέρειες την αποκλειστική αρμοδιότητα των πυρκαγιών, όμως μόνο 3 Περιφέρειες σε σύνολο 20 έχουν κάνει χρήση του νόμου (η Τοσκάνη, η Λιγκουρία και η Ντελ Μοντε). Οι υπόλοιπες περιφέρειες δεν έχουν οργανωθεί

κατάλληλα και σε αυτές τις περιπτώσεις ο μηχανισμός δρα κυρίως μέσω της Πυροσβεστικής (π.χ. Καλαβρία).

13. Η Πυροσβεστική επεμβαίνει μόνο επικουρικά εάν της ζητηθεί.
14. Διαμορφώνονται κέντρα επιχειρήσεων σε επίπεδο Νομαρχίας και σε επίπεδο Περιφέρειας, τα οποία στελεχώνονται με προσωπικό από τους Δήμους και τοπικές υπηρεσίες (Πυροσβεστικής, Αστυνομίας Περιβάλλοντος) με συγκριτικό πλεονέκτημα την ιδιαίτερη γνώση των γεωμορφολογικών συνθηκών και των προσβάσεων στην περιοχή τους.